

SÄNDNINGSDATUM: 2010-10-19
PROGRAMLEDARE/PRODUCENT: THÉRÈSE AMNÉUS
KONTAKT: therese.amneus@ur.se

TYSKA
PROGRAMMANUS

PROGRAMNR: 101753/ra2

ANACONDA GESELLSCHAFT

DEN STORA UPPBYGGNADEN, 1949-1961

Programmanus Svenska

- Thérèse Amnéus: Hej, läser ni tyska här?
- Skolklass: Ja!
- Thérèse Amnéus: Vet du vem som bestämmer i Tyskland?
- Elev, kille: Angela Merkel, kanske, tror jag.
- Elev, tjej : Jag tror att det är Angela Merkel, som är förbundskansler.
- Elev, kille: Jag tror att det är Angela Merkel, förbundskansler.
- Thérèse Amnéus: Precis. Idag heter Tysklands förbundskansler Angela Merkel. Jag har förflyttat mig till Berlins riksdagshus som ligger mitt emot Bundeskanzleramt – där Angela Merkel arbetar. Det var här, i den tyska förbundsdagen, som hon valdes till förbundskansler – som första kvinna på posten. Och på hennes arbetsrum hänger ett stort porträtt av den förste förbundskanslern i Tyskland, Konrad Adenauer.
- Konrad Adenauer: Mina damer och herrar, jag föddes den 5 juni 1876. Får jag fråga, om det finns någon äldre medlem, herre eller dam...
- Thérèse Amnéus: Med mig har jag Hanno Hochmuth, som är nutidshistoriker på Freie Universität i Berlin. Han vet mer om Konrad Adenauer, som blev väldigt omtyckt som Västtysklands första förbundskansler. Adenauer hade till exempel två smeknamn, som sade något om hans person:

- Hanno Hochmuth: Han kallades "den gamle" av uppenbara orsaker, eftersom han faktiskt var urgammal. När Konrad Adenauer blev förbundskansler år 1949, var han redan 73 år gammal. Hans andra smeknamn var "hövdingen", eftersom han också såg mycket gammal ut och till viss del liknade en gammal indianhövding. En hövding utstrålar också auktoritet och makt, och det hade Konrad Adenauer tveklöst.
- Thérèse Amnéus: Konrad Adenauer blev en stark förbundskansler som drog upp det tyska samhället ur krigsruinerna, med en del hjälp från de allierade och sina ministrar förstås. Men vad hade han då för makt? Vad gör en förbundskansler?
- Hanno Hochmuth: Förbundskanslern ansvarar inte bara för riktlinjerna i politiken, d.v.s. de stora politiska dragen, förbundskanslerns huvudsakliga uppgift är att bilda ett kabinett. Han måste bilda en regering.
- Thérèse Amnéus: Förbundskanslern lägger riktlinjerna för politiken i landet och bildar en regering. Men hur väljs förbundskanslern. Jag frågade elever på Upplandsbro Gymnasium, i Stockholm, om de vet hur det funkar:
- Elev, tjej: Det har jag ingen koll på.
- Thérèse Amnéus: Vet du?
- Elev, tjej: De röstar väl, antar jag.
- Elev, kille: Jag skulle väl tro att tyska folket röstar väl på det parti hon sitter i.
- Elev, tjej: Äh, det är väl ett demokratiskt val, eller, antar jag?
- Thérèse Amnéus: Jag frågar Hanno Hochmuth.
- Hanno Hochmuth: Förbundskanslern väljs av förbundsdagen. Förbundsdagen väljs av hela det tyska folket. När förbundsdagen samlas för första gången i sin nya konstellation väljs förbundskanslern.
- Ljudinslag: Från de mest avlägsna byar och ensligaste alphyddor kom invånarna. Med cape och ryggsäck gav man sig ner till vallokalen. Även i Ruhrområdet var valdeltagandet högt. Överallt röstade arbetarna från gruvor och järnverk i valet till den första tyska förbundsdagen.
- Hanno Hochmuth: Konrad Adenauer fyllde ut rollen som den förste förbundskanslern på ett starkt sätt. Och sedan dess är

kanslersämbetet ett mycket kraftfullt ämbete. Mycket, mycket starkare än presidentämbetet, som framför allt går ut på att skaka händer och representera.

Thérèse Amnéus: Så, Konrad Adenauer hade mycket makt. Men han hade också stora utmaningar framför sig. Han blev förbundskansler i ett sargat Tyskland som var delat i öst och väst. Hanno Hochmuth igen.

Hanno Hochmuth: Efter kriget var det tyska samhället förstört i grunden. Av två orsaker. För det första hade man förlorat kriget – många var döda, många hade varit krigsfångar och dessutom var hela landet förstört.

/Musik/

Marlene Dietrich: Ich hab' noch einen Koffer in Berlin. Deswegen muss ich nächstens wieder hin. Die Seligkeiten, vergangene Zeiten, sind alle noch in meinem kleinen Koffer drin...

Hanno Hochmuth: Den andra orsaken finns snarare på det mentala, intellektuella, planet, eftersom en stor del av det tyska folket ställt sig bakom Hitler och alltså kände, och måste känna, sig medskyldiga till krigsförbrytelseerna.

Ljudinslag: Fler detaljer kommer fram kring nazisternas fruktansvärda grymheter i koncentrationslägren. Storbritanniens justitieminister har sagt att tyskarna måste ha vetat om vad som försiggick. Det som de allierade trupperna har funnit i koncentrationslägren Buchenwald och Bergen Belsen, lämnar inget återstående tvivel kring de ohyggligheter som begåtts av nazisterna mot de oskyldiga – varav de är flesta judar.

Hanno Hochmuth: I den rådande situationen var det långt i från enkelt att bygga upp ett tyskt efterkrigssamhälle. För Konrad Adenauer var det mycket viktigt att upprätthålla en nära kontakt med de västallierade. Framförallt med Frankrike. Frankrike hade ju gång på gång varit Tysklands motståndare i krig och det hade lett till en situation där Frankrike alltid bara förväntade sig krig av Tyskland. Konrad Adenauers stora prestation är att han, tillsammans med Frankrike, lyckades hitta en politisk nivå som man åter kunde tala förnuftigt med varandra på.

Konrad Adenauer: Den tysk-franska motsättningen, som präglat hundratals år av europeisk politik och som lett till så många krig, måste en gång för alla försvinna...

Hanno Hochmuth: Försoningen med de västallierade, främst med Frankrike, lade också grunden till dagens EU, eftersom Konrad Adenauer drev på den europeiska kol- och stålunionen i samarbete med Frankrike.

/Musik/

Wolfgang Neuss/
Wolfgang Müller:

Jetzt kommt das Wirtschaftswunder
Jetzt kommt das Wirtschaftswunder
Jetzt gibt's im Laden Karbonaden schon
und Räucherflunder
Jetzt kommt das Wirtschaftswunder
Jetzt kommt das Wirtschaftswunder
Der deutsche Bauch erholt sich auch
und ist schon sehr viel runder
Jetzt schmeckt das Eisbein wieder in Aspik
Ist ja kein Wunder nach dem verlorenen Krieg

Hanno Hochmuth: Jag känner inte till den här vackra sången om det tyska undret, men det tyska undret var verkligen oerhört viktigt för den tidiga förbundsrepubliken.

I ett samhälle, som nyss lämnat Hitlerdiktaturen bakom sig, var det inte så lätt att införa västerländsk demokrati. Att demokratin över huvud taget fick en chans, hängde också i hop med det tyska undret. Det tyska undret, det vill säga Tysklands snabba och egentligen oväntade ekonomiska uppsving ur ruinerna, rättfärdigade öppnandet mot väst. Både vad gäller politik och samhälle. Det visade sig nämligen att landet återhämtade sig bäst på det sättet.

Thérèse Amnéus: Konrad Adenauer, Västtysklands förste förbundskansler efter kriget. När han avgick skulle han fylla 88 år – då hade han suttit vid makten i 14 år.

Ljudinslag: När det begav sig, stod ni framför förbundsdagen. Idag, reser sig den tyska förbundsdagen upp för er, herr förbundskansler – för att, inför det tyska folket, tacksamt meddela att Konrad Adenauer gjort en stor insats för fäderneslandet.

Thérèse Amnéus: Mot slutet av Adenauers tid vid makten byggdes Berlinmuren.

Walter Ulbricht: Ingen har för avsikt att bygga en mur.

Thérèse Amnéus:

Mer om det, och om borgmästaren Willy Brandt, som tidigt kämpade mot byggandet av muren hör du i nästa program.

Mer material och arbetsuppgifter till det här programmet hittar du på www.ur.se/anacondaaufdeutsch. Jag heter Thérèse Amnéus